

Til kamp mod FORDOMMENE

Mennesker med psykiske lidelser føler sig ofte diskrimineret, også af sundhedsfagligt personale i almen praksis og psykiatrien. Nu skal kampagne lære personalet at fokusere på håb og ressourcer.

En halv million danskere er ramt af en psykisk sygdom. For de fleste er det forbigående, de kommer sig helt. Andre gennemløber mere langvarige forløb eller får tilbagevendende problemer. Det fremgår af kampagnemateriale fra projektet ”En af os”, der har til formål at afstigmatisere psykisk sygdom i Danmark.

- Flere internationale undersøgelser viser, at fx skizofreni ikke er en kronisk sygdom, sådan som man tidligere har betragtet den, påpeger cand.psych. Johanne Bratbo, der leder ”En af os”-kampagnen.

- Et dansk studie på Bispebjerg Hospital fra 2010 af professor i psykiatri Merete Nordentoft fulgte 547 patienter med skizofreni, psykoser, skizotypi og skizoaffektive psykoser over fem år. Konklusionen her var, at en femtedel bliver helt symptomfri – altså opnår fuld recovery – og vender tilbage til det liv, som de havde før sygdommen. Ca. 60 procent kommer sig socialt, hvilket vil sige, at de fx stadig hører stemmer eller har vrangforestillinger, men at symptomerne ikke forhindrer dem i at leve et tilfredsstillende liv. Kun 13 procent lever med langvarige indlæggelser eller er nødt til at bo på institutioner.

- Problemet er, at det er de sidste 13 procent, der altid tales om i medierne. Og at det også er dem, som personalet i psykiatrien har mest at gøre med. De ser ikke patienterne, når de kommer sig, og det medfører, at patienterne i hvert fald opfatter det sådan, at personalet ikke tror på, at de kan komme sig.

Den tingsliggjorte patient

Psykiatrisk personale er ifølge en ofte citeret engelsk undersøgelse en af de grupper, der får mennesker med psykiske lidelser til at føle sig mest stigmatiseret.

Ifølge Thonicrofts undersøgelse, der blandt andet er citeret i SFI-undersøgelsen ”Stigma og psykiske lidelser” fra 2010, oplever patienterne diskrimination, både når de indlægges i psykiatrien, og når de henvender sig til egen læge med enten psykiske eller somatiske problemer. De føler sig ”dehumaniseret” og nedladende behandlet, oplever personalet som pessimistisk i forhold til behandlingen og med en modvilje mod særlige diagnoser. Når det gælder deres klager over somatiske sygdomme, føler de, at personalet ikke

tager deres ord for pålydende. Konsekvensen er, at de opgiver eller afbryder behandlingen for deres psykiske lidelse og slet ikke får tilbudt behandling for deres fysiske lidelser.

Samme beskrivelse af patientoplevelsen giver overlæge Per Vendsborg udtryk for i en artikel i Psykiatriinformation fra december 2011. Han siger, at ”mange patienter føler sig tingsliggjort og oplever, at mange medarbejdere anser dem for mindreværdige, uberegnelige og mindre begavede. (...) De føler sig ikke hørt af personalet, som ikke respekterer eller lytter til patientens egen opfattelse af, hvad deres problem er, og hvad der kan gøres.”

Sundhedspersonalets stigmatisering medfører også ifølge Per Vendsborg, at mennesker med psykiske lidelser ikke får den nødvendige behandling, og at der ”derfor er god grund til, at vi som psykiatere og sundhedspersonale reflekterer over og reviderer vores holdninger og adfærd over for patienterne.”

Fordommene findes

En temperaturmåling gennemført i 2011-2012 blandt ansatte i Hovedstadens Psykiatri bekræfter – selv om besvarelserne generelt ikke viser særlig stigmatiserende holdninger – at der kan husere fordomme og stigmatiserende adfærd blandt sundhedspersonale. Målingen er gennemført af ”En af os”-kampagnen og ”Psykiatrifondens Landsindsats om skizofreni” blandt læger, psykologer, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter og andet personale i psykiatrien i Psykiatrisk Center Frederiksberg og Psykiatrisk Center København.

En medarbejder udtaler her: ”Jeg havde en oplevelse med en skizofren patient, Ulla, som havde haft både fem og seks år, hvor hun havde været velfungerende. Hun havde så haft en kolbøtte igen og havde bekymret sig meget om at komme sig igen. Så var vi inde hos en læge, og Ulla spurgte lægen: ”Tror du også på, at jeg kan blive rask?” Og lægen svarede så: ”Næh, jeg tror aldrig nogen sinde at du bliver rask.” Så kunne jeg bruge fire timer på at samle Ulla op igen.”

- Det er vigtigt, at det ikke kun er psykiatrien, der sætter dagsordenen for, hvordan man skal forstå psykiske lidelser. Indlæggelse på psykiatrisk afdeling er i dag typisk meget kortvarig, mens personalet i distriktspsykiatrien og ikke mindst socialpsykiatrien ser mennesker, mens de lever deres liv. Man skal sikre sig, at specialiserin-

FOTO: BJARNE BERGIUS HERMANSEN, DR

De 'gale' og de 'normale' – deltagerne fra DR's tv-serie om psykisk sygdom.

gen ikke skaber tunnelsyn og svækker troen på recovery, siger Johanne Bratbo.

En anden medarbejder i undersøgelsen udtaler: ”Det hjælper meget, at behandlerne tror på, at det vil lykkes. Det hjælper ikke alene patienten, men også behandlergruppen ..., der bliver jo en anden gejst, når man tror på det sammen. At man ikke sidder hele tiden og skal undskylde sin tro på patienten og sige ”jamen, jeg ved godt, at jeg måske er lidt lyserød i min tænkning.”

Johanne Bratbo udtaler sig i samme spor:

- Det kan stadig ske, at patienterne ikke bliver mødt med et tilstrækkeligt håb om, at de kan komme sig. Det hænger måske sammen med et misforstået hensyn til patienten, der bunder i, at man ikke vil indgyde falske forhåbninger. Men patienterne har brug for, at behandlingen ikke kun fokuserer på at dæmpe symptomerne, både brugere og pårørende råber på, at der også skal være fokus på den enkeltes potentialer og mestring. Det er jo forfærdeligt for et helt ungt menneske at blive diagnosticeret uden håb for fremtiden.

Fokus på recovery

Nu bliver der imidlertid gjort en fælles indsats i psykiatrien for at bedre sundhedspersonalets dialog med patienterne. Som psykiatriens bidrag til ”En af os”-kampagnen udarbejder Region Hovedstadens Psykiatri sammen med Psykiatrifonden et kampagnemateriale, der skal være klart i september i år.

Formålet er, at der skal tales åbent om personalets tilgang, og

KAMPAGNEN **EN AF OS**

Læs mere på www.en-af-os.dk.

Læs om landsindsatsen om skizofreni på www.psykiatrifonden.dk

om hvordan man kan øge graden af gensidig respekt og ligestilling i kommunikationen med patienterne. Personalet skal konkret forholde sig til, hvordan man kan forene den kliniske praksis med en recovery-orienteret tilgang, og behandlingen skal fokusere på samarbejde og patientens ressourcer.

- Vi overvejer, om vi skal gennemføre lignende temperaturmålinger andre steder i landet, sådan at dialogen kan bredes ud over hele landet. Psykiatrien i Hovedstaden er nu optaget af, at de vil til at arbejde med kulturen. Frederiksberg har allerede en praksis med undervisning i recovery, siger Johanne Bratbo.

- Når man skal ændre kulturen, skal der sættes ind mange steder. Man skal som personale holde sig åben og orienteret, måske skal der jobrotationer til, og kan det ikke lade sig gøre, bør man altid invitere brugere ind til at fortælle om, at man kan komme sig. Det mest potente og virksomme er, at de, der bærer på fordomme, møder personer, der kan nedbryde dem. ■

Nana Lykke, webredaktør, Dansk Psykolog Forening